

1. Η νέα περίοδος που ανοίγεται μπροστά μας

1.1 Σύγχρονος καπιταλισμός: η ακολουθία κρίσεων και η καθολική κρίση

Από την αυγή κιόλας του 21ου αιώνα ο καπιταλισμός δοκιμάζεται εν μέσω ακολουθίας κρίσεων. Η παγκόσμια δομική οικονομική κρίση του 2007-2008 δεν ξεπεράστηκε ποτέ ουσιαστικά, ενώ η πανδημία του κορωνοϊού, στα τέλη της δεύτερης δεκαετίας του, έδρασε ως καταλύτης που την επιτάχυνε και την βάθυνε. Οι οικονομικές κρίσεις γεννιούνται από τα ουσιώδη χαρακτηριστικά και τις αντιφάσεις του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος. Ως ΝΑΡ και ν.Κ.Α. ήδη από την δεκαετία του ’90 έχουμε χαρακτηρίσει **τον ολοκληρωτικό καπιταλισμό ως νέο στάδιο αντιδραστικής ανάπτυξης αλλά και κρίσης του καπιταλισμού.** Η πυροδότηση των κρίσεων, ο τρόπος εκδήλωσης και η «απάντηση» σε αυτές, ποικίλουν. Ωστόσο, ο πυρήνας των αιτιών τους πάντα βρίσκεται στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής, στην υπαγωγή των πάντων στην ανάγκη κερδοφορίας, αλλά και -τελικά- στην αδυναμία του κεφαλαίου να κερδοφορεί διαρκώς με αυξητικές τάσεις.

Η πανδημία παρόξυνε, αλλά δεν προκάλεσε από μόνη της το νέο γύρο οικονομικής κρίσης. Ήδη πριν την πανδημία, πλήθαιναν τα **σημάδια ενός επερχόμενου κρισιακού σπασμού.** Οι αναιμικοί ρυθμοί ανάπτυξης (1-3%), εναλλασσόταν με ύφεση στις αναπτυγμένες οικονομίες, αλλά και στα «ανερχόμενα» BRICS, ενώ οι εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ το 2019 έκαναν

λόγο για γενικότερη στασιμότητα για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα. **Το ιδιαίτερο στοιχείο της εποχής μας** είναι ότι, ενώ ακόμη **δεν έχουν ολοκληρωθεί οι μετασχηματισμοί,** δηλαδή οι αντιδραστικές **τομές βάθους μετά την κρίση του 2008,** έρχεται το σημερινό κύμα της **τριπλής κρίσης, οικονομικής, υγειονομικής και περιβαλλοντικής.**

Οι εκτιμήσεις για δυναμική επιστροφή στην ανάπτυξη, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Ακόμη και αυτές οι προβλέψεις της τελευταίας έκθεσης του ΔΝΤ -που ξεκινούν από την αμφίβολη υπόθεση για ξεπέρασμα της πανδημίας- αναφέρουν ότι έως και το 2024 το παγκόσμιο ΑΕΠ θα εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από τα προ-πανδημίας επίπεδα, με μεγαλύτερο πρόβλημα στις ανερχόμενες οικονομίες. Αναπτυξιακό σοκ για τον καπιταλισμό χωρίς καταστροφή κεφαλαίων (η λεγόμενη δημιουργική καταστροφή), δεν μπορεί να υπάρξει. Εν μέσω παραγωγικής αβεβαιότητας το 2020 και το 2021, τα χρηματιστήρια έκαναν πάρτι, αναδεικνύοντας έτσι ωστόσο ότι οι προοπτικές (μεγαλύτερης) κερδοφορίας από παραγωγικές επενδύσεις είναι περιορισμένες. Αλλά και όταν εκτινάσσονται σε κάποιους κλάδους τα κέρδη, είναι αμφίβολο αν μπορούν να αντισταθμίσουν τις απαιτήσεις των χρεών και του υψηλού δανεισμού. Η φούσκα είναι κάτι παραπάνω από φανερή: Τα ¾ των κερδών προκύπτουν από ανατιμήσεις αξιών χρεογράφων, real estate ή άλλων ροών υφιστάμενων υποδομών και μόλις το 1/4 από νέες επενδύσεις. Η εταιρεία συμβούλων Mckinsey εκτιμά ότι μόλις το 20% των παγκόσμιων αξιών είναι επενδεδυμένες σε σταθερές αξίες. Σε κάθε ένα δολάριο που επενδύεται, αντιστοιχούν δύο επιπλέον δολάρια χρέους, με τα χρέη να τρέχουν διαρκώς γρηγορότερα από την άνοδο του ΑΕΠ. Αυτού του τύπου όμως η ανάπτυξη **αυξάνει την καπιταλιστική αστάθεια,** ενώ, το κυριότερο, επιφυλάσσει **όλο και πιο επαχθείς όρους για τη σύγχρονη εργατική τάξη διεθνώς.** Όλα αυτά, από τη «χρηματιστικοποίηση» ως την έκρηξη των ανισοτήτων και ανισορροπιών μεταξύ τομέων και κλάδων της παραγωγής που διαταράσσουν τις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες, δεν αποτελούν «παρεκκλίσεις» από τον δρόμο του «παραγωγικού» καπιταλισμού, αλλά ακριβώς τα αποτελέσματά της «επιτυχημένης» λειτουργίας του, της καθολικής και γενικευμένης ανάπτυξής του.

Οι **δομικές κρίσεις του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, σε αντίθεση με τις απλές κυκλικές,** δεν χαρακτηρίζονται μόνο από το **βάθος** και τη **διάρκειά τους,** αλλά και από το γεγονός ότι το «ξεπέρασμά» τους απαιτεί **συνολικούς μετασχηματισμούς** σχετικά με τις μορφές απόσπασης υπεραξίας και οργάνωσης του κεφαλαίου, το πολιτικό σύστημα, τις μορφές καπιταλιστικής διεθνοποίησης, αλλά και αλλαγές στον συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στα καπιταλιστικά κέντρα. Συχνά οι τεχνολογικές αλλαγές προβάλλονται ως το «φιλί της ζωής» στην ασθμαίνουσα καπιταλιστική ανάπτυξη. Είναι όμως αυτές επαρκείς για

την αναγέννηση του συστήματος;

Ήδη από το 2008, στο πλαίσιο και της ευρύτερης συζήτησης για την **4η Βιομηχανική Επανάσταση** και την επιτάχυνση της ψηφιοποίησης, έχει ξεχωρίσει ο ενισχυμένος ρόλος των Πολυεθνικών Πολυκλαδικών Μονοπωλίων και ιδιαίτερα των ψηφιακών γιγάντων τύπου Amazon, Microsoft, Apple, Facebook, Alibaba, Google κ.λπ. Αυτός ο κλάδος βγαίνει ενισχυμένος και από την κρίση του 2008 και από τη σημερινή. Αν το πρώτο κύμα της λεγόμενης ψηφιακής επανάστασης μετά το 1980 έδωσε τη δυνατότητα μιας **παγκόσμιας διασύνδεσης της παραγωγής** καθώς και της κυκλοφορίας του χρήματος, η σημερινή φάση της σηματοδοτεί μια **γρήγορη εκτίναξη των ψηφιακών υπηρεσιών,** και μάλιστα με έναν τρόπο που συχνά θολώνει τα όρια μεταξύ του φυσικού και ψηφιακού κόσμου.

Η νέα ψηφιακή εποχή δεν αφορά απλώς τη γιγάντωση του τομέα της ηλεκτρονικής, ούτε συνδέεται μόνο με τη διόγκωση παρασιτικών υπηρεσιών. Αντίθετα, συγκροτεί **νέους τομείς βιομηχανιών και παραγωγής ψηφιακής τεχνολογίας,** ενώ επίσης διαπερνά οριζόντια όλους τους τομείς της καπιταλιστικής οικονομίας σφραγίζοντας έτσι αντίστοιχους μετασχηματισμούς σε αυτούς, όπως έκανε ο ηλεκτρισμός σε μια άλλη εποχή. Στενά συνδεδεμένες με αυτή τη διαδικασία είναι η προώθηση της **τηλεργασίας και συνεπώς ο μεγαλύτερος έλεγχος επί της εργασίας,** η τάση εκτόπιση της ζωντανής εργασίας από **ρομποτικά συστήματα,** διαμορφώνοντας νέες στρατιές ανέργων, και, κυρίως εν τέλει η συνολική αντιδραστική αναδόμηση των εργασιακών σχέσεων. Οι συνολικές ωστόσο λεγόμενες «άυλες» επενδύσεις, εξακολουθούν να αποτελούν ένα πολύ μικρό κλάσμα της τάξης του 5% του συνόλου των τοποθετήσεων. Η αντικατάσταση ζωντανής εργασίας από αυτοματισμούς ή ρομπότ, αυξάνει την παραγωγικότητα, αλλά είναι ακόμη πιο βέβαιο ότι ο εργασιακός και κοινωνικός αποκλεισμός δεν αποτελεί λύση για την κατανάλωση των αδιάθετων πλεονασμάτων ούτε συνεπώς για την άνοδο της κερδοφορίας, που είναι το ζητούμενο. Η μεγάλη εικόνα είναι ότι το κεφάλαιο κάνει ένα άλμα το οποίο **θα γιγαντώσει σε απίστευτο βαθμό την κοινωνική και πολιτική πόλωση,** ενώ **θα πριονίζει τις δυνατότητες πολιτικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης** όπως το κατάφερνε στη μεταπολεμική εποχή.

Παράλληλα δεύτερος πυλώνας του μετασχηματισμού της παραγωγικής βάσης είναι η λεγόμενη **«πράσινη μετάβαση».** Πατώντας πάνω στην τεράστια περιβαλλοντική κρίση και την κλιματική αλλαγή που το ίδιο το κεφάλαιο δημιούργησε προχωράει σε μια ευρύτατη αλλαγή της τεχνολογικής / παραγωγικής και οικονομικής του βάσης **με πυρήνα την παραγωγή ενέργειας** και όχι μόνο. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οικονομία υδρογόνου, αλλαγή του στόλου των οχημάτων, πλοίων, αεροπλάνων και των μεθόδων κατασκευής. Οι

τεχνολογίες αυτές αξιοποιήσιμες αυτές καθ΄ αυτές για «καθαρότερη παραγωγή ενέργειας», αξιοποιούμενες μέσα στο καπιταλιστικό πλαίσιο, οδηγούν στην μαζική εμπορευματοποίηση των δημόσιων αγαθών (ιδιωτικοποιήσεις / χρηματιστήρια ενέργειας και ρύπων), στο ξεκαθάρισμα των κεφαλαίων που «καθυστερούν» τεχνολογικά, σε νέα οικολογική επιβάρυνση (καταστροφή βουνών και οικοσυστημάτων από ΒΑΠΕ, σπάνιες γαίες κλπ). Τελικά το κόστος της «πράσινης μετάβασης» φορτώνεται στους λαούς με τρομακτική εκτίναξη των τομών και νέα ενεργειακή φτώχεια. Δεν είναι τούτη ή η άλλη τεχνολογία που από μόνη της καταστρέφει ή σώζει το κλίμα. Δική μας αντίληψη είναι η χρησιμοποίηση όλων των τεχνολογικών δυνατοτήτων κάτω από ένα άλλο κοινωνικό οικονομικό πλαίσιο όπου κριτήριο θα είναι η φτηνή, οικολογική ενέργεια και όχι το κέρδος.

Οι παραπάνω τάσεις θα σηματοδοτήσουν αναμφίβολα αναδιατάξεις και συγκρότηση νέων ηγεμονικών μπλοκ εξουσίας με κλάδους που διασυνδέονται μεταξύ τους στο εσωτερικό όλων των χωρών συγκροτώντας τα πολυεθνικά πολυκλαδικά μονοπώλια, καθώς και τις παγκόσμιες αλυσίδες. Θα ξεχωρίσουν οι κλάδοι που ενσωματώνουν τις τεχνολογικές τομές, αυτοτελώς οι ψηφιακοί γίγαντες / διαχειριστές δεδομένων / κατασκευαστές πλατφορμών, οι υπηρεσίες επιτήρησης και ασφάλειας, νέες τεχνολογίες παραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας, το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα (μεγάλη άνοδος πολεμικών δαπανών τελευταία), τα χρηματοπιστωτικά συστήματα, η βιομετρική τεχνολογία, οι πολυεθνικές φαρμάκων και άλλοι.

Στο έδαφος μιας κρίσης πολλαπλών μορφών που επιμένει, πριν ακόμη και την πανδημία, ορθώνονταν δύο κύριες γραμμές/τάσεις για το μέλλον του παγκόσμιου καπιταλισμού: Από την μία η **περαιτέρω παγκοσμιοποίηση του κεφαλαίου,** των εμπορικών και χρηματοοικονομικών του ροών μέσω των διεθνών θεσμών του, και από την άλλη η **προσωρινή επιστροφή στο εθνικό κρατικό έδαφος** για συμμετοχή στην διεθνή αρένα αποκλειστικά με βάση την «εθνική δύναμη» (π.χ. America First του Τραμπ, το Brexit κλπ). Είναι φανερό πως η πανδημία όξυνε στο έπακρο αυτή την κρίση προσανατολισμού και τις συνακόλουθες αντιθέσεις. Η κατάρρευση των παγκόσμιων εφοδιαστικών αλυσίδων, η αναγκαστική προσφυγή στον αναπνευστήρα της κρατικής προστασίας που στην ουσία υφίσταται μόνο εντός των χωριστών αστικών κρατών, η διαπάλη για τους ενεργειακούς πόρους και δρόμους ενισχύουν τη διαπάλη για την αποτύπωση ενός νέου συσχετισμού.

Στη διεθνή συζήτηση το δίπολο **παγκοσμιοποίηση/ανταγωνισμός,** συνδέεται όλο και πιο στενά ή/και αντικαθίσταται από το δίπολο **«νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός της αχαλίνωτης αγοράς» ή «παραγωγικός καπιταλισμός με ισχυρή κρατική παρέμβαση και στοιχεία κεντρικού σχεδιασμού»,** με τον δεύτερο να παρουσιάζεται συχνά από

ρεύματα της δεξιάς αλλά και της συστημικής αριστεράς ως η θεραπεία έναντι του πρώτου. Παρά το γεγονός ότι το ασιατικό καπιταλιστικό μοντέλο της ισχυρής κρατικής παρέμβασης και στήριξης ειδικά εταιρειών γιγάντων (κρατικών ή ιδιωτικών) έχει ορατές διαφορές στη θεωρία και στην πράξη από τις διδαχές περί «αόρατου χεριού της αγοράς», δεν αναιρούνται τα κοινά, ουσιώδη εκμεταλλευτικά χαρακτηριστικά που συγκροτούν τον καπιταλισμό ως ενιαίο κοινωνικό υπόδειγμα. Δεν μπορεί να υπάρξει καπιταλισμός καμιάς παραλλαγής χωρίς ισχυρό ρόλο του «γενικού επιτελείου» της αστικής τάξης, δηλαδή του κράτους. Και δεν μπορεί κανένα αστικό κράτος να είναι αποτελεσματικό στο συνολικό του ρόλο, στο βαθμό που δεν επιτυγχάνει τελικά κερδοφόρα εργασιακή εκμετάλλευση και πολιτική κυριαρχία στο εσωτερικό.

Αυτοί οι «νόμοι» είναι που τελικά καθορίζουν τόσο τη φύση του Κινεζικού κράτους ως παράγοντα καπιταλιστικής ανάπτυξης και μάλιστα αναγέννησης του παγκόσμιου καπιταλισμού, όσο και τα όρια των «αριστερών κυβερνήσεων» που φιλοδοξούν να «κυβερνήσουν» το κράτος. Είναι αφελής η πίστη ότι το αστικό κράτος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ουδέτερα, ώστε να «χτίσει» ένα μοντέλο κοινωνικής ζωής με τον ίδιο τρόπο που χτίζει ένα οποιοδήποτε τεχνικό έργο. Είναι η οικονομική λογική του καπιταλισμού, που δεν επιτρέπει να νομοθετήσει ένα κράτος (ή μια κυβέρνηση ως τμήμα του) δίκαια, όταν αυτό το ίδιο συντηρείται, αναπαράγεται από και αναπαράγει ένα καθεστώς αδικίας και ταξικής εκμετάλλευσης.

Οι νέες αυτές αντιθέσεις θα επαναδιαμορφώσουν τα πολιτικά και κοινωνικά ρεύματα της αστικής πολιτικής και ενσωμάτωσης της λαϊκής δυσαρέσκειας, αλλά και εντός των εργατικών λαϊκών στρωμάτων και της αριστεράς. Το αστικό «κοσμοπολίτικο» μπλοκ αποδυναμωμένο από τον τρόπο διαχείρισης της πανδημίας, αναγκάζεται να δανείζεται όλο και περισσότερο στοιχεία πολιτικής της alt right, μετριάζοντας τη ρητορική περί παγκοσμιοποίησης και ανεβάζοντας τους εθνικούς τόνους, με μπόλικη αντικινέζικη και αντιρωσική φιλολογία, με εμφατικό παράδειγμα τη διοίκηση Μπάιντεν. Στο «αριστερό» του άκρο, ρεύματα τύπου Μελανσόν, Die Linke ή ΣΥΡΙΖΑ, παρουσιάζουν όλο και πιο συχνά την προσθήκη «δημόσιων πολιτικών» στη λειτουργία των αστικών κρατών ως «εναλλακτική στο νεοφιλελευθερισμό». Ποικίλα ρεύματα στην αριστερά, ακόμη και στην κομμουνιστική, φαίνεται πρόθυμα να αρκεστούν σε μια τέτοια προσέγγιση, ενώ αναπτύσσεται όλο και περισσότερο η εμφανώς λαθεμένη άποψη ότι η Κίνα αποτελεί τον «υπαρκτό σοσιαλισμό στην εποχή μας», όπου εφαρμόζεται η «Νέα Οικονομική Πολιτική» και καπιταλιστική ανάπτυξη ως αναγκαίο στάδιο για τον κομμουνισμό. Η λεγόμενη «ριζοσπαστική» δεξιά με ποικίλες μορφές -από τον νεοφασισμό τύπου Μπολσονάρου έως τον ευρωσκεπτικισμό στην Ευρώπη- με κοινή συνισταμένη, όμως, την επιθετική αστική πολιτική, την διαπραγμάτευση μιας καλύτερης

θέσης για την δική τους αστική τάξη μέσα στο πλαίσιο καπιταλιστικής διεθνοποίησης και τον εθνικιστικό παροξυσμό, επιχειρεί να ισχυροποιηθεί μέσα από μια σαφή υιοθεσία όλων των ανορθολογικών ρευμάτων που βγαίνουν στην επιφάνεια.

Η κοινή, στον πυρήνα της, πολιτική που προωθείται από οποιουδήποτε «χρωματισμού» κυβερνήσεις και κόμματα, η αδυναμία τους να διαχειριστούν την κρίση και της επιπτώσεις, αλλά και η προκλητική διαπλοκή τους με μερίδες του κεφαλαίου, επιφέρει μεγάλη φθορά στα μεγάλα αστικά ρεύματα και συνολικά στο πολιτικό σύστημα, με το γνωστό «όλοι ίδιοι είναι». Τα κενά αυτά προσπαθεί να καλύψει με τη ρητορεία του όλο το φάσμα της ακροδεξιάς, που αυξάνεται σε Ευρώπη και Αμερική αξιοποιώντας τον **ανορθολογισμό**, τις τάσεις ενίσχυσης του **ατομισμού,** του **άκρατου ανταγωνισμού** στα όρια του **κανιβαλισμού** ιδιαίτερα στα πιο πληβειακά στρώματα.

Η **αριστερά** από την πλευρά της, διεθνώς, αδυνατεί να ξεχωρίσει και να προβάλει ένα αντίπαλο δέος. Αντί να εκμεταλλευτεί την κρίση του πολιτικού συστήματος και την αμφισβήτηση που δέχονται από μεγάλα τμήματα του λαού οι διεθνείς ολοκληρώσεις, στέκεται με φοβικότητα απέναντι σε επαναστατικές εναλλακτικές, και διαρκώς περιορίζει τις προτάσεις της στα στενά όρια του υπάρχοντος συστήματος. Το γενικό πλαίσιο που κινείται η κυρίαρχη αριστερά δεν βοηθάει τους αγώνες που ξεσπάνε να πάρουν μια αντικαπιταλιστική τροχιά και να συγκροτήσουν ένα πραγματικό αντίπαλο δέος, για αυτό και παρατηρείται συχνά το φαινόμενο νέα ρεύματα ριζοσπαστικοποίησης να συγκροτούνται σε απόσταση από την υπάρχουσα αριστερά. Τα επαναστατικά ρεύματα δεν είναι σε τέτοιο βαθμό μαζικά και συγκροτημένα διεθνώς, ώστε να μπορούν να επηρεάσουν τις πολιτικές εξελίξεις καθοριστικά, αν και υπάρχουν επιμέρους εξαιρέσεις. Σαφώς όμως υπάρχουν θετικές διεργασίες ειδικά όπου αναπτύσσονται μαζικά κινήματα με εξεγερσιακά χαρακτηριστικά. Η περίπτωση της Χιλής οπωσδήποτε ξεχωρίζει, όχι μόνο λόγω της μαζικότητας και της έντασης των κινητοποιήσεων (ανάλογες υπάρχουν σε πολλές χώρες), όσο για την καταγραφή υπαρκτών τάσεων για πολιτικό μετασχηματισμό των ρηξιακών κινηματικών τάσεων με ενίσχυση της αντικαπιταλιστικής και κομμουνιστικής αριστεράς.

Σε αυτό το περιβάλλον οξύνονται και οι διεθνείς ανταγωνισμοί. Οι **Η.Π.Α.** «δείχνουν τα δόντια τους» προκειμένου να μην χάσουν και άλλους πόντους, καθώς το pax Americana κλονίζεται, και προσπαθούν να αποσταθεροποιήσουν κάθε αντιηγεμονικό καπιταλιστικό συνασπισμό. Η **Κίνα** έχει σαφώς το προβάδισμα για να πάρει την πρωτοκαθεδρία της παγκόσμιας οικονομικής κυριαρχίας. Η **Ρωσία,** όπως και η **Ινδία** προσπαθούν από την πλευρά τους να πάρουν τον ρόλο ενός περιφερειακού, αλλά καθοριστικού «παίχτη». Στην **Ε.Ε.** η κρίση παραμένει και επιτάσσει την αναζήτηση της επόμενης φάσης της, προφανώς σε

κατεύθυνση αντιδραστικής αναμόρφωσης της. Ενισχύονται, έτσι, οι τάσεις ενοποίησης υπό την σκληρή ηγεμόνευση της Γερμανίας, αλλά και αποκλίνουσες στρατηγικές της Γαλλίας (Αφρική, Μεσόγειος) αλλά και της Ιταλίας,. Οι φυγόκεντρες δυνάμεις από την Ε.Ε., αν και δεν εντάσσονται σε μια αριστερή αντικαπιταλιστική λογική, αναδεικνύουν όμως το ιστορικό μεταίχμιό της Ε.Ε., που αντί να προσελκύει, χάνει δυνάμεις. Όμως, εκεί που εξαντλούνται οι δυνατότητες της αστικής πολιτικής να δαμάσει πραγματικά την κρίση με ειρηνικό τρόπο, διαπραγματεύσεις και κοινωνικά συμβόλαια, επανέρχονται τα πολεμικά σενάρια ως αντιδραστική κλιμάκωση της αστικής πολιτικής.

Στα πλαίσια αυτού του ρευστού τοπίου, **καταγράφεται ραγδαία αύξηση του ανορθολογισμού.** Ο αιτιολογημένος κλονισμός της εμπιστοσύνης στο κράτος και τους θεσμούς, αλλά και στην επιστήμη που ξεφτιλίζεται από τους «ειδικούς» της κυβέρνησης, αφήνει χώρο στην ανάπτυξη θεωριών συνομωσίας και ενός νέου σκοταδισμού. Αυτός ο ανορθολογισμός δεν είναι καινούριος, υπήρξε ως περιθωριακό ρεύμα σε μια προηγούμενη περίοδο φαινομενικής ευμάρειας, το οποίο γιγαντώθηκε με την κρίση και τον κλονισμό του παγκόσμιου success story. Το ρεύμα αυτό γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνο όταν συγκεράζεται με το ακροδεξιό-νεοφασιστικό ρεύμα, που βρίσκει γόνιμο έδαφος στο φόβο, την ανασφάλεια και την ανορθολογική σκέψη. Το ακροδεξιό με το ανορθολογικό ρεύμα τέμνονται, αλλά δεν ταυτίζονται. Μπορούμε να έχουμε τόσο την ανάπτυξη μιας «κοστουμαρισμένης» ακροδεξιάς τύπου Βελόπουλου, όσο και την διεισδυτικότητα του ανορθολογισμού σε -μικρό ευτυχώς- μέρος του κόσμου του αγώνα, ειδικά στην εποχή του κορωνοϊού.

Στον αντίποδα αυτών των ρευμάτων, αναπτύσσεται ένα **τεχνοκρατικό, θετικιστικό ρεύμα τυφλής εμπιστοσύνης στο κράτος και την «επιστήμη».** Στην περίοδο της πανδημίας το ρεύμα αυτό ταύτισε την επιστημονική αλήθεια με τις πολιτικές διαχείρισης της υγειονομικής κρίσης, θεωρώντας την επιστήμη ως κάτι αντικειμενικό και ουδέτερο. Οι «Τσιόδρες» αγιοποιούταν και οι αντιφάσεις της κυβερνητικής πολιτικής φαίνονταν ως «ψιλά γράμματα». Αυτό το ρεύμα θετικισμού, πολλές φορές, ακουμπάει και σε δυνάμεις της αριστεράς, που δεν αντιλαμβάνονται ότι ενσωματώνουν και προωθούν τα κυβερνητικά αφηγήματα.

Τα δύο αυτά ρεύματα, παρότι φαινομενικά συγκρούονται, στην πραγματικότητα αλληλοσυμπληρώνουν την αστική πολιτική. Ασχέτως αν κυβερνήσεις επιλέγουν να εκφράζουν κυρίως το πρώτο (βλ. Τραμπ, Μπολσονάρου, Τζόνσον), είτε το δεύτερο, όπως η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων συμπεριλαμβανόμενης και της κυβέρνησης Μητσοτάκη, στην ουσία προσπαθούν να αξιοποιήσουν τον συνδυασμό, πότε του ενός και πότε του άλλου, δικαιολογώντας τις πολιτικές που εφαρμόζουν και επιδιώκοντας να

ηγεμονεύσουν πάνω και στα δύο.

1.2. Το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα

Για να σκιαγραφήσουμε το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα, πρώτα και κύρια πρέπει να ξεκινήσουμε από το υπόστρωμα των εξελίξεων. Τα προηγούμενα δέκα χρόνια ήρθαν κυριολεκτικά τα πάνω κάτω στην ελληνική κοινωνία σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο και αυτές οι μεγάλες αλλαγές είναι το σκηνικό πάνω στο οποίο οι σημερινοί πρωταγωνιστές της ταξικής πάλης ξεδιπλώνουν τα σχέδια τους. Σε κοινωνικό επίπεδο, επιδεινώθηκε σε ιστορικό βαθμό η θέση των λαϊκών στρωμάτων (είτε στο μισθολογικό επίπεδο, είτε στο επίπεδο των εργασιακών σχέσεων, είτε στο επίπεδο στοιχειώδους ικανοποίησης βασικών αναγκών) και αντίθετα ισχυροποιήθηκαν σημαντικά τμήματα του κεφαλαίου. Παράλληλα τα βασικά δημοσιονομικά μεγέθη (χρέος, έλλειμα, ΑΕΠ) που με βάση και την επιχειρηματολογία της αστικής τάξης ήταν ο λόγος ένταξης στα μνημόνια όχι απλώς δεν βελτιώθηκαν αλλά επιδεινώθηκαν ραγδαία. Πάνω στα μνημονιακά αποκαΐδια **δεν μπορεί να υπάρξει φυσικά επιστροφή στην κανονικότητα, που θα ικανοποιεί τις λαϊκές ανάγκες,** όπως υποστηρίζει σε διάφορες παραλλαγές το αστικό προσωπικό, καθώς αυτό παραβλέπει την δεκαετή γιγαντιαία αντιδραστική αναδιάρθρωση που προηγήθηκε, κάτι που μπορεί να γίνει μόνο με την πρόταση της αντικαπιταλιστικής ανατροπής της επίθεσης και των αναδιαρθρώσεων του κεφαλαίου.

Η τριπλή κρίση, ως απόρροια της δομικότητας της κρίσης του ολοκληρωτικού καπιταλισμού, επέφερε τομές στο πεδίο του περιβάλλοντος, της υγείας και της οικονομίας. Η πανδημία άνοιξε με διαφορετική ποιότητα την κουβέντα για τις συνέπειες της καπιταλιστικής ανάπτυξης και της άκρατης εκμετάλλευσης του ανθρώπου στη φύση. Η αξιοποίηση της πανδημίας από τις δυνάμεις του κεφαλαίου, επιτάχυνε τις καπιταλιστικές αναδιαρθώσεις, επιφέροντας νέες τομές στη σφαίρα τόσο της ιδεολογίας, της πολιτικής όσο και της οικονομίας. Χαρακτηριστική ήταν η πρόδηλη εγκληματική διαχείριση της ανθρώπινης ζωής από το κεφαλαίο και τις κυβερνήσεις του, με χαρακτηριστική την περίπτωση της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας (αλλά και της σιωπηλής συναίνεσης της «αντιπολίτευσης» του ΣΥΡΙΖΑ), όπου χιλιάδες ζωές (οι οποίες διαχωρίστηκαν ανάλογα με την ηλικία και κατ’ επέκταση την παραγωγικότητά τους) θυσιάστηκαν στο βωμό του κέρδους, αρνούμενοι να ενισχύσουν ουσιαστικά τις δομές της δημόσιας υγείας. Η ακραία καταστολή σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής, δεν αποτέλεσε μια «εξαίρεση» της πανδημίας στον κανόνα, αλλά μια πρόβα τζενεράλε περαιτέρω αυταρχικοποίησης του αστικού κράτους. Τέλος, επανέρχεται το ζήτημα του εκ νέου δανεισμού των κρατών, αξιοποιώντας το εργαλείο των μνημονίων και την ενσωμάτωση των τομών που επέφεραν

στην αστική πολιτική, οδηγώντας σε περεταίρω καταβαράθρωση του βιοτικού επιπέδου. Από την πλευρά του κινήματος, τα αιτήματα για την αύξηση της χρηματοδότησης της δημόσιας υγείας, την έμπρακτη εναντίωση στις απαγορεύσεις, και την ανάδειξη των καπιταλιστικών ολοκληρώσεων (ΕΕ) ως ουσιαστικούς φορείς που δολοφονούν, αποκτούν αναβαθμισμένα χαρακτηριστικά.

Επί της ουσίας **ο πυρήνας της πολιτικής της ελληνικής αστικής τάξης** συμπυκνώνεται σε δύο αλληλοσυμπληρούμενους στόχους: Από τη μία, η **επιθετική διαχείριση και εμβάθυνση του μνημονιακού κεκτημένου,** με στόχο τα περαιτέρω πλήγματα στην εργατική τάξη και την **εμβάθυνση της κερδοφορίας του κεφαλαίου,** αφετέρου η προσπάθεια να καλύψει το χαμένο έδαφος της προηγούμενης περιόδου, μέσα από την γεωπολιτική της αναβάθμιση, με βαθύτερη πρόσδεση σε ΝΑΤΟ- Η.Π.Α. προκειμένου να παίξει ρόλο ρυθμιστή στην ευρύτερη περιοχή. Η απαρέγκλιτη προώθηση αυτής της διπλής στρατηγικής προϋποθέτει την οικοδόμηση ενός ασφυκτικού κλίματος καταστολής και περιφρούρησης της κερδοφορίας του κεφαλαίου. Από εκεί απορρέει η συστηματική προσπάθεια της άρχουσας τάξης να βάλει σε «γύψο» τα δημοκρατικά δικαιώματα εργαζόμενων και νεολαίας, και η αντιμετώπιση του κινήματος ως «εσωτερικό εχθρό».

Πάνω σε αυτή την διπλή στρατηγική είναι που θεμελιώνεται η ουσία του νέου δικομματισμού που επιδιώκει να σταθεροποιήσει το αστικό πολιτικό σκηνικό μετά τα πλήγματα που δέχθηκε την προηγούμενη δεκαετία, και εκεί είναι που εδράζεται ο κοινός πυρήνας της αστικής πολιτικής ΝΔ-ΣΥΡΙΖΑ, χωρίς να παραβλέπουμε φυσικά τις αρκετές διαφορές ανάμεσα στα δύο κόμματα, οι οποίες όμως είναι δευτερεύουσες και δεν αγγίζουν τον σκληρό πυρήνα της αστικής πολιτικής. Αυτή η πολιτική συναίνεση, σε καμία περίπτωση δεν αντανακλά μια κοινωνική σταθερότητα. Αντίθετα, η κοινωνία σιγοβράζει και αυτό εκφράζεται ανάμεσα στα άλλα και στην αργή αλλά σταθερή ανάκαμψη του κινήματος. Είμαστε σε μια φάση όπου τόσο σε εργατικούς χώρους όσο και σε χώρους της νεολαίας φαίνεται να δυναμώνει η δυσαρέσκεια και η αγανάκτηση για την κυβερνητική πολιτική, και να κλονίζεται το κλίμα εμπιστοσύνης και συναίνεσης ενός προηγούμενου διαστήματος. Σε αυτό το τοπίο είναι που πρέπει να οξυνθεί η διαπάλη για τον προσανατολισμό της δυσαρέσκειας. Για το αν θα επικρατήσει μέσα στο λαό «ο φόβος για τα χειρότερα» και η ανημπορία που επιθυμεί η κυβέρνηση και η αστική τάξη, ή αν θα έχουμε γεγονότα μαζικής αντίστασης και πάλης. Για το αν στην λαϊκή κινητοποίηση θα ηγεμονεύσει μια ταξική αντικαπιταλιστική αντίληψη και πρακτική, ή αν η κοινωνική δυσαρέσκεια θα ενισχύσει τα πανιά αντιδραστικών δυνάμεων. Για το αν οι εργατικοί – λαϊκοί αγώνες θα σπάσουν τα πολιτικά όρια του συστήματος ή θα ηγεμονευθούν για μια ακόμη φορά από διαχειριστικές λογικές.

Μέσα σε αυτό το καζάνι που βράζει ο ιδιαίτερος ρόλος της νεολαίας στηρίζεται σε ορισμένα αντικειμενικά πολύ «σκληρά» δεδομένα. **Η νέα γενιά καταρχάς βρίσκεται στην καρδιά της επίθεσης του κεφαλαίου** ιδιαίτερα από την σκοπιά της επιθετικής αναδιάρθρωσης **στην εκπαίδευση** η οποία περνάει μέσα από την όξυνση των ταξικών φραγμών, **το τρίπτυχο διάλυση-υποχρηματοδότηση-επιχειρηματικοποίηση,** την προώθηση των κατευθύνσεων της Μπολόνια και της Ε.Ε. με σταδιακή υποκατάσταση του ενιαίου χαρακτήρα της εκπαίδευσης από ένα ρευστό πλέγμα δια βίου μάθησης και κατάρτισης και με παραγωγή αποφοίτων πολλαπλών ταχυτήτων με διαλυμένα εργασιακά επαγγελματικά δικαιώματα, την υποβάθμιση των μορφωτικών δικαιωμάτων αλλά και την ένταση του αυταρχισμού. Από την άλλη και **οι αλλαγές στην εργασία** πρώτα και κύρια αφορούν τις νέες φουρνιές των εργαζόμενων οι οποίες αποτελούν συχνά το πειραματόζωο για την διαμόρφωση ενός νέου βάρβαρου εργασιακού χάρτη. Πλέον για τους νέους εργαζόμενους έχει εγκαθιδρυθεί η λογική «αν δεν έχεις εμπειρία δεν αξίζεις μισθό» με αποτέλεσμα εργαζόμενοι με κανονικά ωράρια να αμείβονται με ψίχουλα ή ακόμη και χωρίς τίποτα. Αντίστοιχα οι νέοι εργαζόμενοι έχουν την «τιμητική» τους για όλη την βεντάλια αποδόμησης των εργασιακών σχέσεων, με υπερεργασία και ελαστικοποίηση του χρόνου εργασίας, εποχική και part time εργασία, ελαστικές συμβάσεις εργασίας, μηδαμινές συνδικαλιστικές ελευθερίες και δικαιώματα. Η κατάσταση αυτή σε συνδυασμό με την γενικότερη δυστοπία του σύγχρονου καπιταλισμού, διαμορφώνει μια συνθήκη όπου μια ολόκληρη γενιά όχι απλώς ξέρει ότι θα ζήσει χειρότερα από τις προηγούμενες, αλλά κυριολεκτικά **δεν μπορεί να προγραμματίσει στοιχειωδώς το μέλλον της ή να δει κάποια θετική προοπτική στον ορίζοντα.**

Στη νεολαία επομένως που της κόβεται το μέλλον δημιουργείται μια **αντικειμενικά εκρηκτική κατάσταση,** στην οποία συνυπάρχουν οι τάσεις υποταγής και οι τάσεις χειραφέτησης. Από τη μία ο ανταγωνισμός διέπει όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής από την εκπαίδευση και την εργασία μέχρι τις διαπροσωπικές σχέσεις διαμορφώνοντας συνειδήσεις. Παράλληλα, οι επιπτώσεις στην εκπαίδευση, η αβεβαιότητα και η απώλεια της εργασίας, σε συνδυασμό με τους υγειονομικούς κινδύνους προκαλούν κραδασμούς στην ψυχική υγεία των νέων. Με βάση έρευνα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) στο πρώτο κύμα της πανδημίας, ένας στους δύο νέους 18-29 χρόνων πιθανότατα αντιμετωπίζει προβλήματα άγχους ή κατάθλιψης, ενώ δηλώνει πως αισθάνεται σπάνια έως καθόλου ηρεμία (35%), αισιοδοξία (31%) ή συντροφικότητα (29%). Από την άλλη η αλληλεγγύη, η συμμετοχή στην κοινωνικοπολιτική ζωή, η αυταπάρνηση, η ανάδειξη του κοινωνικού *«εγώ»*, η αίσθηση του *«εμείς»* συνυπάρχουν με τα αντίθετά τους και υπό προϋποθέσεις καταφέρνουν να γίνουν ηγεμονικά στοιχεία στο σύνολο της σύγχρονης ελληνικής νεολαίας. Υπάρχουν άλλωστε αρκετές ενδείξεις ότι **η νεολαία δίνει τον τόνο σε αρκετές μάχες του κινήματος,** συχνά παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο και η σημασία της φαίνεται και από την προσοχή που

επιδεικνύουν τα αστικά επιτελεία για μια συστηματική ιδεολογική/πολιτιστική κατεργασία. Επομένως η βαθύτερη κατανόηση των τάσεων, των συμπεριφορών και της πολιτικής, πολιτιστικής και ιδεολογικής διαπάλης στο εσωτερικό της νεολαίας και πολύ περισσότερο ο ρόλος που θα παίξει η ν.Κ.Α. και ευρύτερα οι νεολαιίστικες πρωτοπορίες είναι καθοριστικής σημασίας, ώστε το νεολαιίστικο κίνημα στο πλάι του εργατικού κινήματος να βγει στο προσκήνιο διεκδικώντας πίσω την ζωή που μας αξίζει.

Πολιτικές δυνάμεις και ρεύματα στην ελληνική κοινωνία

Η ΝΔ είναι ο **βασικός αστικός πόλος και το παραδοσιακό "κάστρο" της αστικής πολιτικής.** Αποτελεί ένα επιθετικό και αντιδραστικό πολιτικό κόμμα, επιταχυντής των επιλογών της ΕΕ και του ΣΕΒ, και βασικός ενορχηστρωτής της αστικής επίθεσης. Η μάχη απέναντι στον «εσωτερικό εχθρό», το ιδιαίτερο μένος απέναντι στη νεολαία, η ευρύτερη ιδεολογική επίθεση ενάντια σε κάθε τι αριστερό και ριζοσπαστικό αναδείχθηκαν σε αναπόσπαστες πτυχές της πολιτικής του δόγματος "Νόμος-Τάξη-Κέρδη" με το οποίο πέρα από την επιδίωξη τσακίσματος των δυνάμεων του κινήματος, συγκροτεί και τις δικές της αντιδραστικές κοινωνικές και πολιτικές συμμαχίες, σε μια προσπάθεια να εκφράσει τη συντηρητική πολιτική μετατόπιση τμημάτων της ελληνικής κοινωνίας. Παράλληλα όμως, προσπαθεί να εμφανίσει και μια πιο πολυσυλλεκτική λογική εκφράζοντας και τα πιο φιλελεύθερα – δημοκρατικά ρεύματα (εκδίωξη Μπογδάνου, πρώτος ομοφυλόφιλος υπουργός, ΑΜΕΑ ευρωβουλευτής). Η εγκληματική διαχείριση της πανδημίας, αλλά και των πυρκαγιών, κάμπτει σημαντικά την κοινωνική νομιμοποίηση που είχε ένα προηγούμενο διάστημα. Η στενή σύνδεση της Ν.Δ. με τις βάρβαρες αναδιαρθρώσεις, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι κατά την πανδημία είχε βάλει στο στόχαστρο τη νεολαία, συμβάλει, μεταξύ άλλων, στη μειωμένη δυναμική της **ΔΑΠ/ΟΝΝΕΔ** και στην αδυναμία της να συσπειρώσει με θετικό τρόπο. Είναι χαρακτηριστικό πως τα τελευταία χρόνια στο φοιτητικό κίνημα περισσότερο αναδύονται ανεξάρτητα αντιδραστικά ρεύματα, κυρίως απέναντι στο ριζοσπαστικό φοιτητικό κίνημα, παρά συγκεντρώνονται μπλοκ με ενεργό τρόπο γύρω από τη ΔΑΠ. Παρά την σχετική πτώση της δυναμικής τους η ΟΝΝΕΔ και ειδικότερα η ΔΑΠ στα πανεπιστήμια αποτελούν τον βασικό εκφραστή της αντιλαϊκής πολιτικής για τη νεολαία και πρέπει να βρίσκεται στο στόχαστρο μας.

Ο **ΣΥΡΙΖΑ** είναι ένα **αστικό κόμμα** και κρίσιμος πυλώνας του πολιτικού συστήματος, παίζοντας τον ρόλο της **δικλείδας ασφαλείας** που θα ενσωματώνει την λαϊκή δυσαρέσκεια και θα εξασφαλίζει σταθερότητα και ανανέωση. Αποτέλεσε την **μακροβιότερη και πιο επιτυχημένη μνημονιακή κυβέρνηση,** και απέσπασε αρκετά "εύσημα" σχετικά με την "αναίμακτη" προώθηση αρκετών αντιδραστικών μεταρρυθμίσεων. Παίζει καλά το ρόλο της

συναίνεσης και της πρόθυμης κυβερνητικής εφεδρείας και η “αντιπολίτευση” του δεν θίγει τον πυρήνα της αστικής πολιτικής. Οι όποιες διεργασίες στο εσωτερικό του δεν θα σημάνουν μια «αριστερή στροφή», αλλά ενίσχυση και μονιμοποίηση των αστικών πολιτικών του χαρακτηριστικών. Βασικές αιχμές που ξεχωρίζει είναι το δημοκρατικό ζήτημα, και ευρύτερα τα κοινωνικά δικαιώματα, βέβαια με ρηχό και χλιαρό στίγμα και πάντα εντός του ορίζοντα του συστήματος. Βασικός του στόχος είναι η συγκρότηση μιας **ευρύτερης “δημοκρατικής- προοδευτικής” παράταξης,** με άνοιγμα στον χώρο του παλιού ΠΑΣΟΚ και της καραμανλικής δεξιάς, αλλά και με προσπάθεια διεμβολισμού ενός αριστερού ακροατηρίου επαναφέροντας το παλιό σχήμα «δημοκρατικές – προοδευτικές δυνάμεις» vs «ακροδεξιά – συντήρηση». Ο ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να μην έχει μια μαζική οργανωμένη νεολαία, αλλά έχει μαζική επίδραση στη νέα γενιά, και διακηρυγμένος του στόχος είναι η κάλυψη της απόστασης ανάμεσα στην τωρινή οργανωτική του κατάσταση και την εκλογική και πολιτική του επιρροή, με ειδική στόχευση στη νεολαία. Απαιτείται βαθιά και ουσιαστική πολιτικοιδεολογική αντιπαράθεση και αποκάλυψη του πραγματικού του ρόλου, για να τραβηχτεί ένα προοδευτικό δυναμικό που προσπαθεί να αντιδράσει και εγκλωβίζεται εκεί καθώς δεν βρίσκει άλλη εναλλακτική.

Διαβάστε τη συνέχεια εδώ